

European Training Foundation

EUROPEAN
TRAINING
FOUNDATION

Pregled sistema podrške razvoju karijere u Srbiji

Jelena Manić Radoičić

Sastanak za validaciju | 28. april 2022.

STRUKTURA PREGLEDA

STRATEŠKI I REGULATORNI OKVIR, KOORDINACIJA I SARADNJA

Postojeći okvir politika za obrazovanje, zapošljavanje i mlade prepoznaje različite mehanizme podrške karijernom razvoju i jasno utvrđuje odgovorne institucije.

Standardi za KViS prepoznati u strateškim i regulatornim dokumentima razvijeni kroz međusektorsku saradnju.

Korak ka koordinaciji: Savet za NOKS usvojio je Preporuke za sprovođenje plana za primenu standarda. Najskoriji primer saradnje aktera je Radna grupa za karijerno vođenje i savetovanje koju je sazvala Agencija za kvalifikacije.

Zainteresovane strane i organizatori aktivnosti podrške karijernom razvoju sarađuju na nacionalnom i lokalnom nivou. Međutim, **ova saradnja se trenutno odvija samo u okviru određenih oročenih zadataka ili projekata.**

KOORDINACIJA I SARADNJE – PREPORUKE

Identifikovati međuministarsko telo sa mandatom da koordinira politike i prakse u vezi podrške karijernom razvoju na osnovu jedne od postojećih radnih grupa.

Usmeravanje početnog rada radne grupe na **prilagođavanje svih usluga standardima KViS**.

Koordiniranje sprovođenja Standarda i ažuriranje Preporuka za sprovođenje plana za primenu standarda.

Izrada smernica za **saradnju i koordinaciju na lokalnom nivou radi sprovođenja KViS**, za obrazovne institucije, NSZ, roditelje, organizacije poslodavaca, opštine, omladinske radnike, lokalne savete za zapošljavanje, Savet partnera za karijerno vođenje i savetovanje, itd.

USLUGE – OBRAZOVANJE

Dobro razvijenim regulatornim okvirom uspostavljena je čvrsta osnova za različite usluge.

Timovi sastavljeni od nastavnika i stručnih saradnika trebalo bi da ponude najveći deo aktivnosti KViS u srednjim školama i profesionalnu orijentaciju u osnovnim školama prvenstveno kao vannastavne i izborne aktivnosti.

Ne postoje precizni noviji podaci o njihovom radu, ali raspoloživi dokazi pokazuju da obim i kvalitet usluga koje se nude učenicima značajno variraju.

KViS u programima dualnog obrazovanja se dodatno podstiče, ali se uglavnom posmatra kao **sredstvo za promovisanje upisa** u programe dualnog stručnog obrazovanja i kao podrška uspehu programa učenja kroz rad.

Izborni predmet Građansko vaspitanje se bavi temama u vezi sa razvojem karijere u vrlo ograničenoj meri.

Broj i kvalitet usluga karijernog vođenja koje se nude studentima variraju u zavisnosti od kapaciteta. Neke visokoškolske ustanove počele su sa uvođenjem izbornih modula iz oblasti VUK; međutim, potrebni su dalji naponi **da se unapredi razvoj veština upravljanja karijerom.**

USLUGE – OBRAZOVANJE – PREPORUKE

Prikupljanje podataka o modelu profesionalne orijentacije u osnovnim školama, pregled tog modela u odnosu na okvir VUK, sledstveno usklađivanje modela.

Prikupljanje podataka o postojećim praksama u gimnazijama i stručnim školama, pregled u odnosu na okvir VUK, sledstveno usklađivanje.

Jačanje **komponente upravljanja karijerom u nastavnom planu i programu za građansko vaspitanje** i nastavnom planu i programu za preduzetništvo u srednjim stručnim školama.

Uvesti minimalnu količinu časova razredne nastave koji treba da budu posvećeni razgovorima o karijeri. Promovisanje i nadogradnja na osnovu korišćenja „karijernog portfolia“ u dualnom modelu obrazovanja na sve druge obrazovne nivoe i kontekste

Proširenje usluga KViS u dualnom obrazovanju sa trenutnog fokusa da učenje kroz rad bude uspešno i podržavanje učenika da se upišu ili ostanu na svom odabranom putu, ka tome da **razvijaju veštine upravljanja karijerom** (u skladu sa standardima).

Podsticanje **prakse KViS u organizacijama za obrazovanje odraslih** u skladu sa okvirom VUK i obezbeđivanje jasnog i pristupačnog procesa akreditacije programa KViS kako bi se obezbedio nivo standardizacije visokog kvaliteta.

Pregled podrške za razvoj karijere na univerzitetima u odnosu na KViS standarde. Uvesti **više kurseva za prenošenje veština upravljanja karijerom** i istražiti potencijale da oni postanu obavezna aktivnost tokom studija na univerzitetima.

USLUGE – NEZAPOSLENI I NEET

NSZ je ključni pružalac usluga podrške karijernom razvoju za nezaposlene i zaposlene u okviru svoje evidencije. Ograničeni resursi i nizak stepen upotrebe IKT-a onemogućavaju obimniji i ciljaniji domet. Dominantan način razmišljanja u vezi sa karijernim vođenjem je sprečavanje pogrešnih izbora zanimanja i usklađivanje ponude veština sa potražnjom na tržištu rada.

NEET stopa (uzrast 15-24) iznosi 15.9%, za 0.6 p.p. viša u 2020. u poređenju sa prethodnom godinom. Značajan broj mladih ostaje u NEET statusu godinu dana i više. NSZ sprovodi Paket usluga za mlade u cilju prevencije zastarevanja kompetencija. Brojni projekti podržani od strane donatora.

Ostali pružaoci usluga karijernog razvoja su kancelarije za mlade, organizacije civilnog društva i projekti koji pokazuju fleksibilnost u prilagođavanju pristupa potrebama ciljne grupe. Nedostatak profesionalnih karijernih praktičara, održivosti i kontinuiteta u pružanju usluga, ometaju njihov razvoj.

USLUGE – NEZAPOSLENI I NEET – PREPORUKE

Proširiti tradicionalni NSZ pristup usklađivanja ili prilagođavanja ponude veština poslovnim potrebama na tržištu, dodavanjem ponude preventivnih usluga za sve građane za razvoj veština upravljanja karijerom.

Razvoj posebnih usluga za NEET osobe, posebno u ruralnim područjima, u skladu sa standardima KViS:

- **Stvaranje partnerstava za doseganje do osetljivih grupa**, a posebno do NEET grupe kako bi se omogućila dostupnost karijernog vođenja; razraditi koncept „kancelarija za mlade“ i lokalnih mobilnih timova
- Uvesti modalitet kojim bi se **omogućilo organizacijama civilnog društva** koje nude podršku karijernom razvoju u skladu sa standardima da steknu status pružaoca usluga zapošljavanja, kako bi nastavile da pružaju održive usluge karijernog vođenja mladim NEET i drugim grupama koje su u riziku od socijalnog isključivanja
- Iskoristiti potencijale tehnologije i činjenicu da čak i pasivni mladi ljudi koriste društvene mreže, a u cilju veće ponude onlajn usluga KViS
- Postepeno povećavati i jačati kapacitete NSZ kako bi se promovisao paket usluga za mlade među mlađom generacijom radi boljeg dopiranja do mladih NEET i drugih ugroženih kategorija

USLUGE – ZAPOSLENI

Ključni pružaoci usluga podrške razvoju karijere za zaposlene su službe za ljudske resurse u kompanijama.

Kolektivni ugovori dostupni radnicima u javnoj upravi garantuju profesionalni razvoj, ali nije predviđena podrška u vidu karijernog vođenja.

Učešće udruženja poslodavaca / komora je ograničeno na organizovanje obuka.

Mala i srednja preduzeća zaostaju za velikim u pružanju podrške karijernom razvoju svojim zaposlenima.

Postoji sve veća potreba za pružanjem usluga rastućoj grupi samozaposlenih kao i onima koji rade u neformalnim ekonomskim tokovima (rad putem platforme itd.).

USLUGE – ZAPOSLENI – PREPORUKE

U okviru međuministarske radne grupe identifikovati kako socijalni partneri i sektorske organizacije mogu ohrabriti mala i srednja preduzeća u podršci karijernog razvoja zaposlenih.

Razmotriti jačanje koordinisanog angažovanja socijalnih partnera u pružanju procene potreba za veštinama i predviđanjima kao važnih informacija o tržištu rada potrebnih za aktivnosti informisanja o karijeri.

Podsticanje saradnje sa organizatorima obrazovanja odraslih i stručnog obrazovanja za kontinuirano stručno usavršavanje (u skladu sa postojećom podrškom za saradnju u oblasti učenja kroz rad).

Pružanje posebnih usluga radnicima u nestandardnim oblicima rada (po kratkoročnim ugovorima, zaposlene preko agencija za privremeno zapošljavanje, radnike na platformama, ruralno stanovništvo, rad na kućnim poslovima, itd.) radi doseganja i ukazivanja na mogućnosti za dobijanje kvalifikacija, pristup dostojanstvenom radu i socijalnoj zaštiti.

FINANSIRANJE

Sredstva za finansiranje aktivnosti podrške za razvoj karijere obezbeđuju se iz centralnog budžeta, grantova i donacija međunarodnih organizacija ili iz privatnih izvora.

MRZBSP i MOS planiraju izvore sredstava za aktivne mere politike zapošljavanja koje sprovodi NSZ i programe koje realizuju kancelarije za mlade i OCD kako bi podstakli zapošljivost mladih.

Budžetom MPNTR i pokrajinskih vlasti planirana su sredstva za zarade nastavnika i stručnih saradnika bez dodatnih podsticaja za aktivnosti KViS.

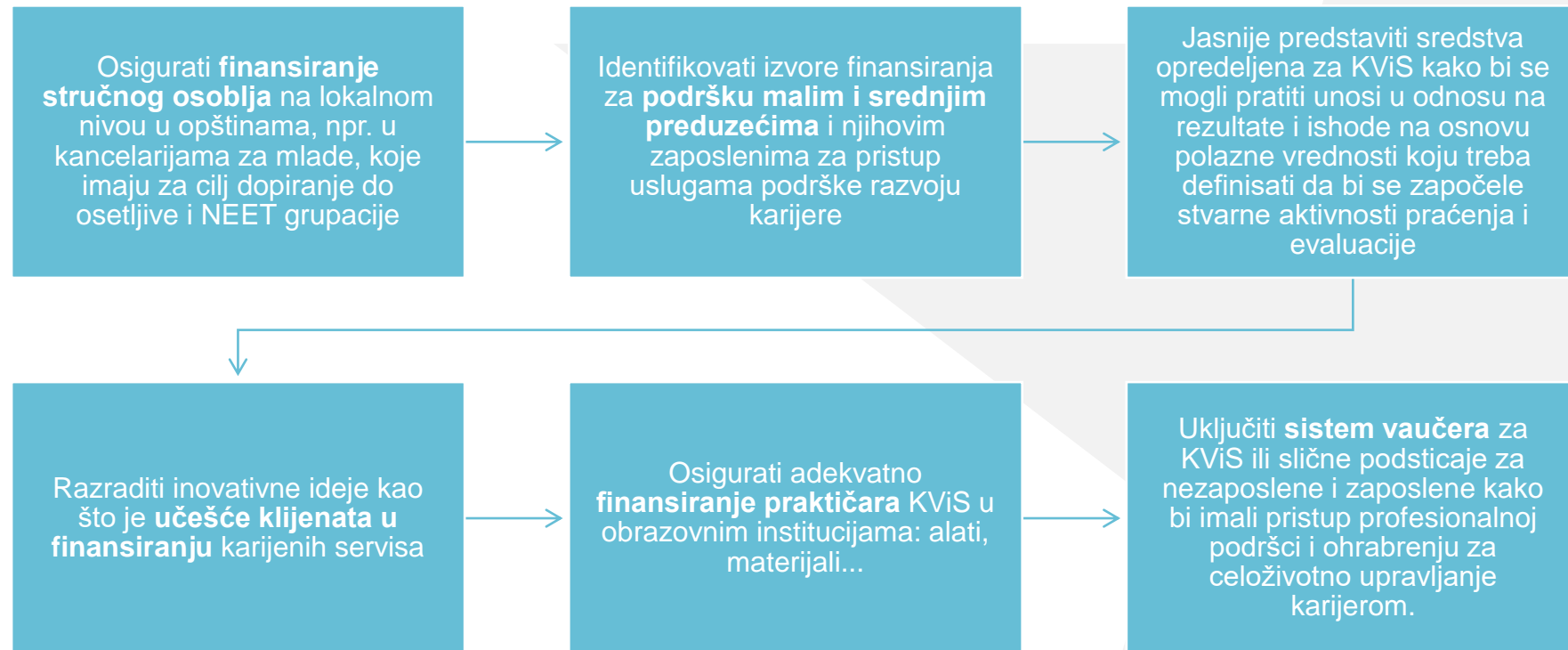
Akcioni plan Strategije razvoja obrazovanja predviđa pojedine aktivnosti karijernog vođenja, ali navodi da nisu potrebni dodatni izvori finansiranja.

Strategija zapošljavanja predviđa uvođenje sistema vaučera za obuke, ali izostavlja vaučere za podršku karijernom razvoju.

Ulaganja u inoviranje resursa koji su praktičarima dostupni za svakodnevni rad se ne planiraju redovno, već se finansiraju kroz projekte koje podržavaju donatori.

Očekuje se da će dobijanje statusa javno priznatih organizatora obrazovanja odraslih za karijerno vođenje i priznavanje prethodnog učenja, kao opcija predviđena aktuelnim strateškim i regulatornim okvirom, pozicionirati stručne škole, organizacije civilnog društva i privatne provajdere na tržištu kao pružaoce usluga karijernog razvoja.

FINANSIRANJE – PREPORUKE

PRISTUP

NSZ pruža usluge prilagođene različitim osetljivim grupama ili teže zapošljivim građanima i daje prioritet njihovom pristupu aktivnim merama politike zapošljavanja. Samo **jedna trećina mladih nezaposlenih je na evidenciji NSZ.**

Podaci takođe pokazuju da su osobe sa invaliditetom, stariji zaposleni, zaposleni koji su pred penzijom, kao i migranti, ređe prepoznati od strane praktičara karijernog vođenja i savetovanja.

Čak **54,8% mladih nije učestvovalo ni u jednoj aktivnosti karijernog vođenja i savetovanja**, što pokazuje da pristup podršci za razvoj karijere ostaje izazov, čak i za opštu populaciju mladih.

PRISTUP – PREPORUKE

Jačanje kapaciteta praktičara karijernog vođenja u oblastima obrazovanja, zapošljavanja i mladih u skladu sa standardima, na osnovu VUK, u cilju povećanja broja i kvaliteta usluga i obezbeđivanja pristupa. Potrebna je i redovna evaluacija programa za jačanje kapaciteta kako bi se ispratilo u kojoj meri vode do razvoja VUK kod krajnjih korisnika i praktičara.

Osigurati pristup obrazovanju za karijeru i karijernom vođenju i savetovanju **za sve učenike i studente** od osnovnog do visokog obrazovanja u skladu sa standardima, kako bi se rešio problem velikog broja mladih koji su nezaposleni i neaktivni.

Istražiti načine da se obrazovanje za karijeru i karijerno savetovanje (individualno ili grupno) ponude najmanje **jednom godišnje svim učenicima**, a ne samo onima koji su upisani u programe dualnog obrazovanja.

UPOTREBA TEHNOLOGIJE

Usled pandemije, gotovo svi provajderi prilagodili su svoje usluge podrške razvoju karijere onlajn ili hibridnom formatu, a pokrenute su i neke nove usluge.

Akcioni plan za Strategiju razvoja obrazovanja definiše nekoliko indikatora koji se odnose na povećanje digitalnih kompetencija, ali nijedan ne precizira e-Vođenje ili slične servise.

Među mladima je evidentna potreba da traže podršku za razvoj karijere onlajn.

UPOTREBA TEHNOLOGIJE – PREPORUKE

Analizirati postojeće onlajn i digitalne usluge za KViS u obrazovnim institucijama, u oblasti zapošljavanja i u omladinskom sektoru i razviti plan za integraciju usluga kroz jedinstvenu **one-stop-shop platformu**. Uključiti grupe targetiranih korisnika u izradu platforme kako bi se osiguralo da su im usluge prilagođene.

Iskoristiti IKT za podršku praktičarima kako bi dobili pristup najnovijim alatima, materijalima itd. na efikasan i ekonomičan način.

Ažurirati interaktivnu onlajn platformu „Vodič za izbor zanimanja“ za učenike osnovnih škola tako da uključi informacije o dualnom obrazovanju.

Uvesti **e-Vođenje** ili slične usluge na osnovu napora digitalizacije predviđenih Akcionim planom za Strategiju razvoja obrazovanja.

KVALITET, PROFESIONALIZACIJA, INFORMACIJE

Kvalifikacije praktičara variraju jer ne postoje programi osnovnih ili master studija, niti kratki programi studija i mehanizmi licenciranja. Ne postoji profesionalno udruženje karijernih praktičara.

Standardi za izradu i pružanje kvalitetnih informacija vezanih za karijeru predviđeni su Standardima usluga karijernog vođenja i savetovanja.

Dostupni su brojni internet materijali koji pružaju informacije o karijeri, ali oni nisu ni sveobuhvatni ni objedinjeni. Još jedan izazov je upotrebljivost i prilagođenost nekih informacija potrebama mladih.

Praćenje podrške za razvoj karijere vrši se na nivou svakog sistema na osnovu indikatora navedenih u akcionim planovima ili projektima, bez agregiranja svih raspoloživih podataka. Uloženi su početni naponi da se na koordinisan način prati sprovođenje standarda, ali je potreban kontinuitet prikupljanja podataka.

KVALITET, PROFESIONALIZACIJA, INFORMACIJE – PREPORUKE

Postaviti **zakonske zahteve u vezi sa inicijalnim i kontinuiranim profesionalnim razvojem kompetencija karijernih praktičara**. Uvesti kratke programe studija karijernog vođenja i savetovanja, osnovne i master programe za inicijalni i kontinuirani profesionalni razvoj praktičara. Učiniti karijerno vođenje standardnom komponentom inicijalnog obrazovanja nastavnika, omladinskih radnika, socijalnih radnika, andragoga i ostalih. Osnovati udruženja praktičara karijernog vođenja i savetovanja.

Akreditovati privatne organizacije i organizacije civilnog društva koje nude obuku u skladu sa standardima KViS.

Uporedo sa aktivnostima planiranim Strategijom razvoja obrazovanja u vezi dalje obuke nastavnika za KViS i razvijanje Stručnog uputstva za ostvarivanje aktivnosti Tima za PO/KViS u svim školama, fokusirati se i na jačanje njihovih kapaciteta za facilitiranje karijernih razgovora u okviru različitih predmeta, kao što su književnost, nauka itd.

Obezbediti da obuka savetnika za priznavanje prethodnog učenja bude u skladu sa kompetencijama za praktičare karijernog vođenja, u skladu sa Pravilnikom.

Pripremiti **godišnje izveštaje** o primeni standarda KViS u različitim sektorima na osnovu dobre prakse Agencije za kvalifikacije i BOŠ-a.

Promeniti način razumevanje karijernog informisanja sa pukog pružanja informacija o karijeri na **osnaživanje klijenata, posebno mladih i neaktivnih, da traže relevantne informacije, kritički procenjuju izvore, upoređuju i prikupljaju informacije** kako bi mogli da donesu odluke relevantne za njihovu karijeru na osnovu tih informacija. Jačati kapacitete nastavnika i savetnika za zapošljavanje da osnaže veštine upravljanja karijerom u vezi sa informisanjem o karijeri.

TRI PRIORITETNE OBLASTI

Koordinacija i saradnja

Identifikovati **međuresorno i međusektorsko telo** oslanjajući se na neku od postojećih struktura i ovlastiti ga da koordinira politike i prakse podrške karijernom razvoju na sistemskom nivou, kako bi se osigurala strukturisana dugoročna koordinacija u različitim sektorima i usmeravao razvoj.

Jačanje kapaciteta praktičara za obezbeđivanje boljeg pristupa

Osigurati pristup karijernom vođenju i savetovanju **za sve učenike** od osnovnog do visokog obrazovanja i za što veći broj nezaposlenih li zaposlenih ica.

Upotreba tehnologija

Revidirati postojeće onlajn i digitalne usluge za KViS, a posebno **za informisanje o karijeri** i razviti plan za **integraciju usluga kroz jedinstvenu one-stop platformu** u srednjoročnom i dugoročnom periodu. Uključiti ciljne grupe korisnika kako bi se osigurala prilagođenost usluga njihovim potrebama. Osloniti se i nadovezati na platforme planirane strategijama u oblasti obrazovanja i zapošljavanja.

HVALA!

Website

www.etf.europa.eu

Twitter

[@etfeuropa](https://twitter.com/etfeuropa)

Facebook

facebook.com/etfeuropa

YouTube

www.youtube.com/user/etfeuropa

Instagram

instagram.com/etfeuropa/

LinkedIn

linkedin.com/company/european-training-foundation

E-mail

info@etf.europa.eu

European Training Foundation